

Slutbetänkande från utredningen om havsbaserad vindkraft

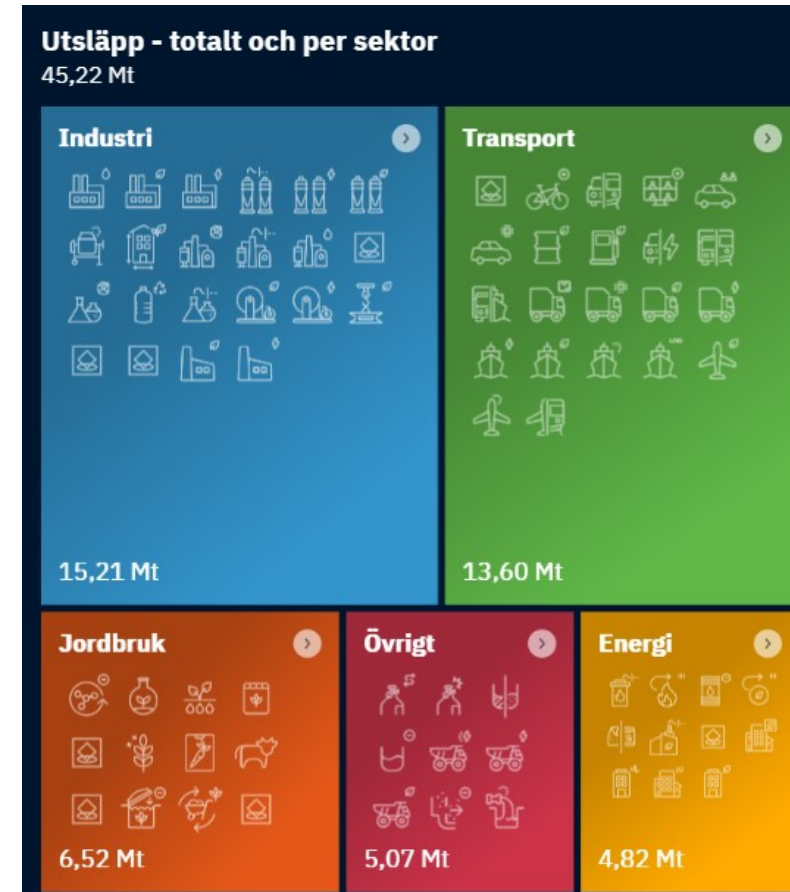
Romina Pourmokhtari, klimat- och miljöminister
Magnus Hermansson, utredare

13 december 2024

Tillståndprocesserna tar för lång tid

- Sverige ska nå klimatmålet hela vägen ner till nettonollutsläpp till år 2045
- Industrin och transportsektorn står för 2/3 av Sveriges utsläpp
- Regeringen arbetar för att skapa förutsättningar för industrin och transportsektorn att elektrifiera sina verksamheter – och det kräver en effektivisering av tillståndprocesserna

Källa: Klimatpolitiska rådet

Fördubblad elproduktion möjliggör klimatomställningen

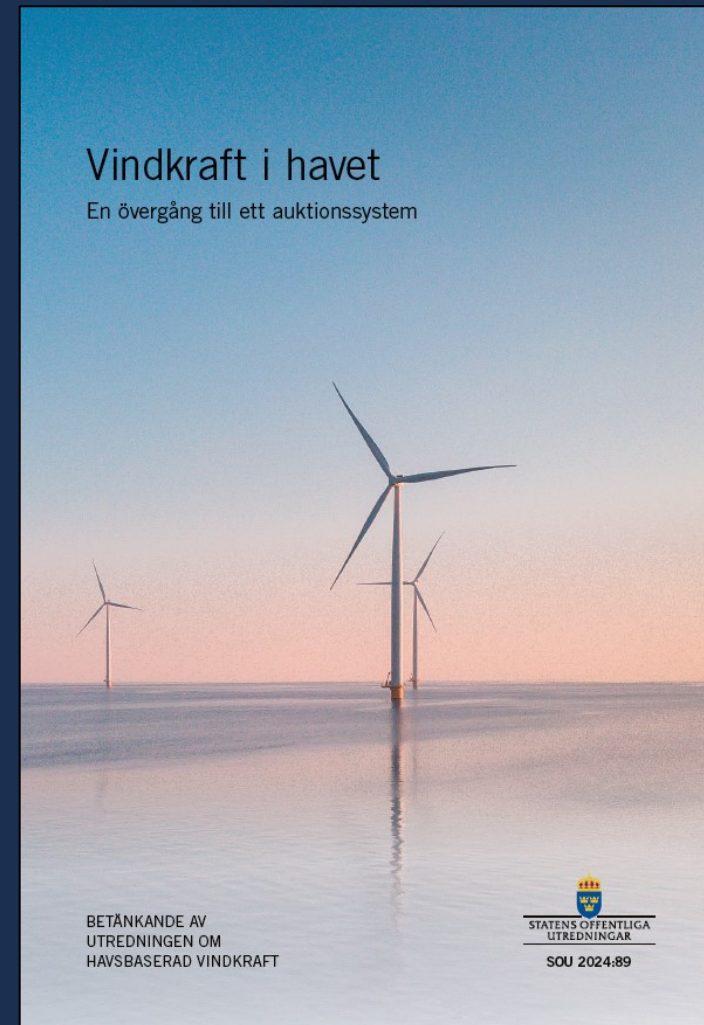
- Elproduktionen behöver fördubblas för att industri- och transportsektorn ska sluta använda fossila bränslen
- Därför behövs mer vindkraft, kärnkraft och solenergi
- Havsvindutredningen tillsattes i maj 2023 för att föreslå en mer effektiv och tydlig prövningsordning för havsbaserad vindkraft

Utredningen om havsbaserad vindkraft

SOU 2024:89

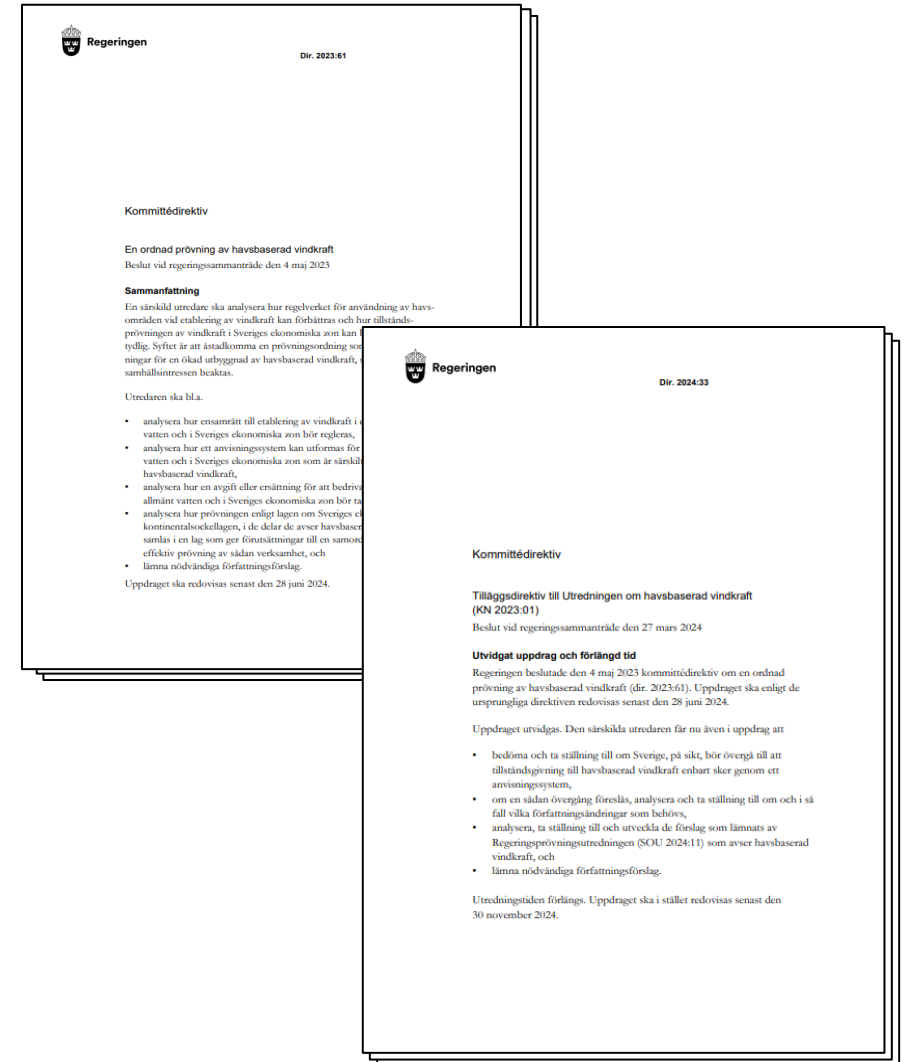
Magnus Hermansson, särskild utredare

13 december 2024

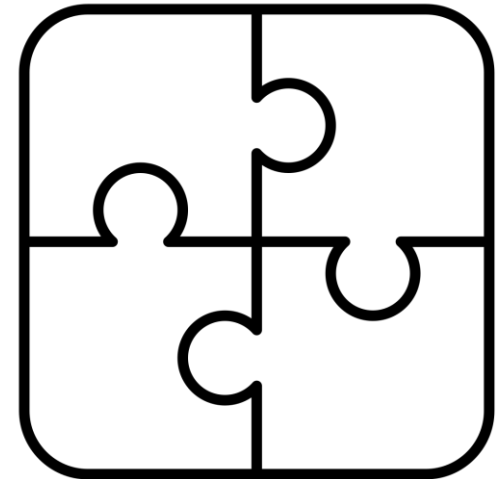
Sammanfattning av uppdraget

- Se över Sveriges system för planering och prövning av havsbaserad vindkraft, så att utbyggnaden kan öka samtidigt som andra samhällsintressen beaktas. Överväga om Sverige på sikt enbart ska tillämpa ett anvisningssystem.
- Beakta befintliga projekt. De får inte hamna i kläm mellan två regelverk, utan ska om möjligt få effektivare processer och förenklade regler.

Uppdraget är avgränsat

- Uppdraget omfattar *utformningen* av system för planering och prövning
- Uppdraget omfattar inte
 - Systemets *tillämpning*, exempelvis var och när parker bör uppföras
 - Havsvindkraftens roll i energipolitiken
 - Statlig prissäkring eller liknande åtaganden

Tre av problemen med dagens system

- Otillräckliga planeringsverktyg
 - Förgävesarbete hos projektörer och myndigheter
 - Svårt att beakta helhetsbilden
- Otillräckliga verktyg för att välja mellan projektörer som önskar bygga i samma område
- Osäkert för energi- och elnätsplanering vad gäller när och om tillståndsgivna projekt kommer förverkligas

Vårt förslag: Ett auktionssystem

- Havsplaner och andra planer (kommunala översiktsplaner, regionplaner, SvK:s nätutvecklingsplan m.fl.) vägleder
- Regeringen kan *peka ut* ett område för vindkraft
 - Slutligt avgjort att användning för vindkraft har företräde
 - Samverkan, men ingen motsvarighet till kommunal tillstyrkan
- En *koncession för havsbaserad vindkraft* ska tilldelas en projektör, i regel genom *auktion*
 - Flexibel utformning: detaljeringsgrad kan anpassas till förutsättningarna
- Samlat *tillstånd* för hela exploateringen meddelas av mark- och miljödomstol, även i den ekonomiska zonen

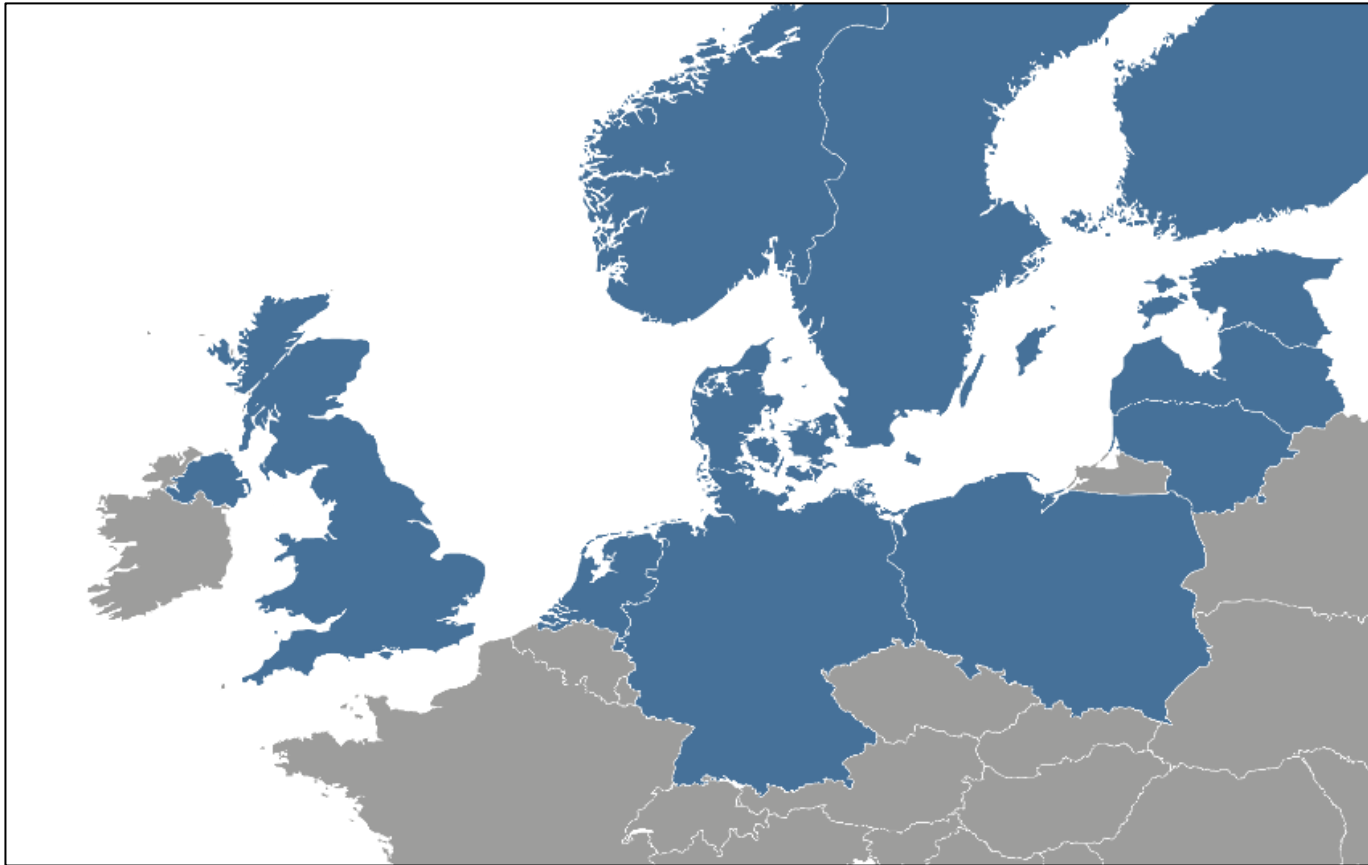
Auktionssystemet löser problemen med dagens system

- Otillräckliga planeringsverktyg
 - Förgävesarbete hos projektörer och myndigheter
 - Svårt att beakta helhetsbilden
- Otillräckliga verktyg för att välja mellan projektörer som önskar bygga i samma område
- Osäkerhet för energi- och elnätsplanering vad gäller när och om tillståndsgivna projekt kommer förverkligas

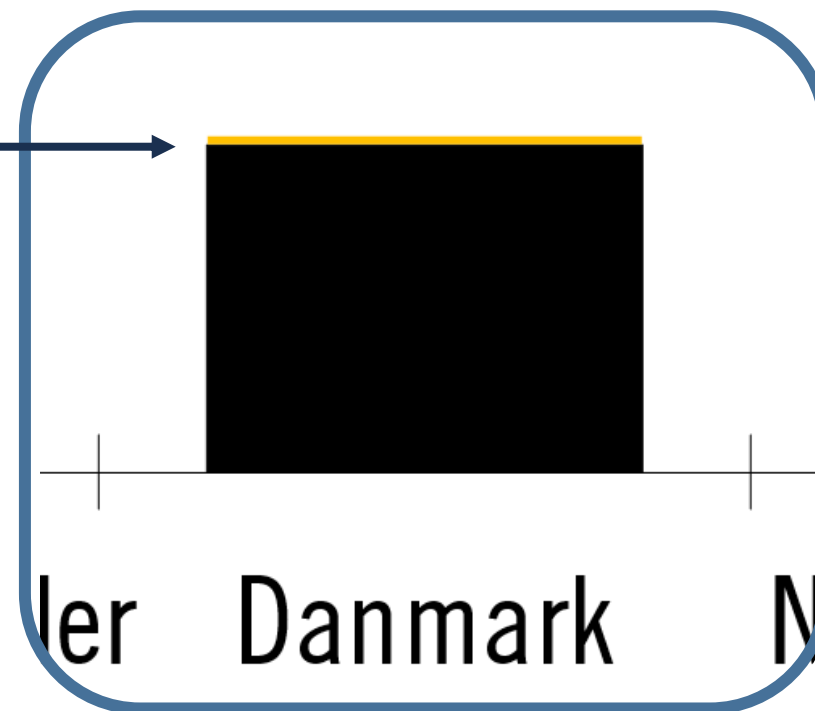
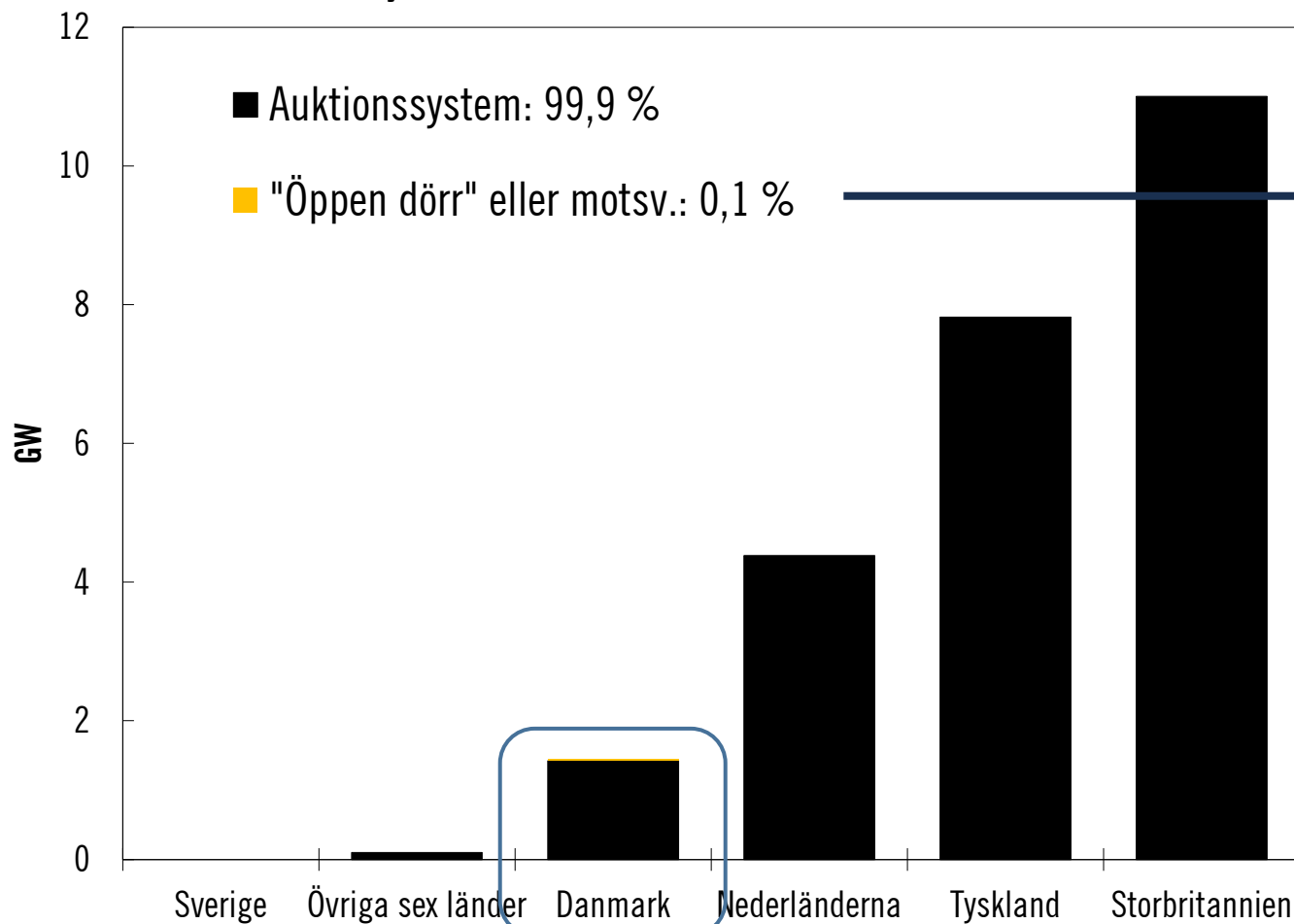
I princip all utbyggnad har skett i auktionssystem

Omfattningen av vår omvärldsanalys

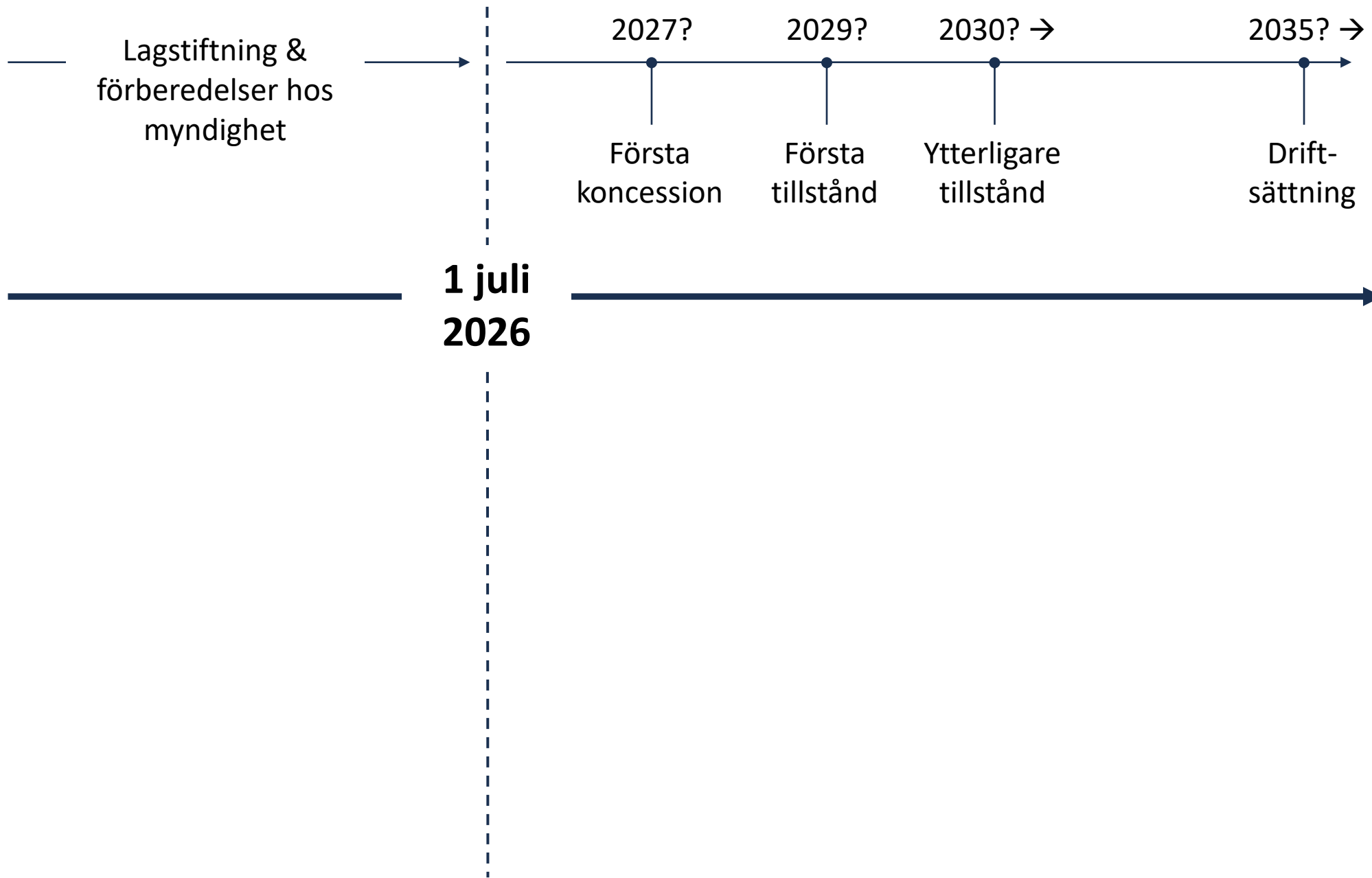
I princip all utbyggnad har skett i auktionssystem

Driftsatt havsbaserad vindkraft 2014-2023 inom vår omvärldsanalys

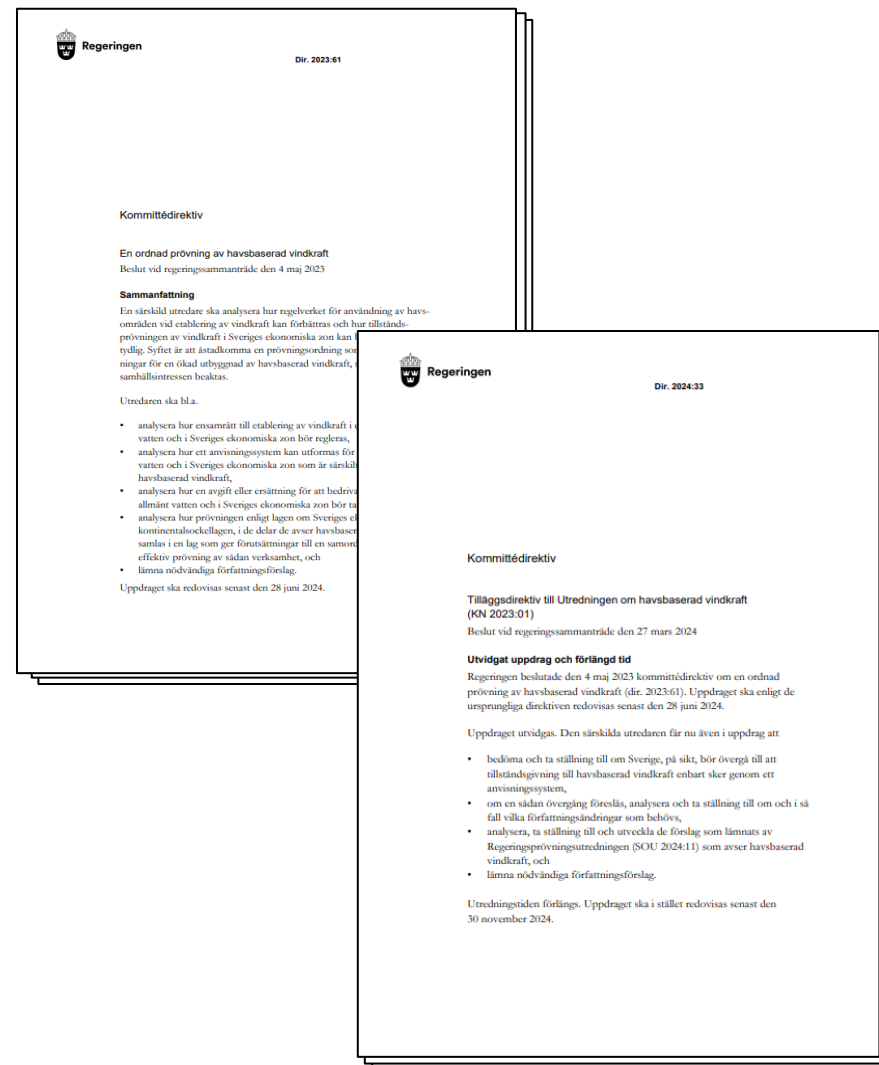
Figur 3.2, avsnitt 3.2

Auktions- systemet

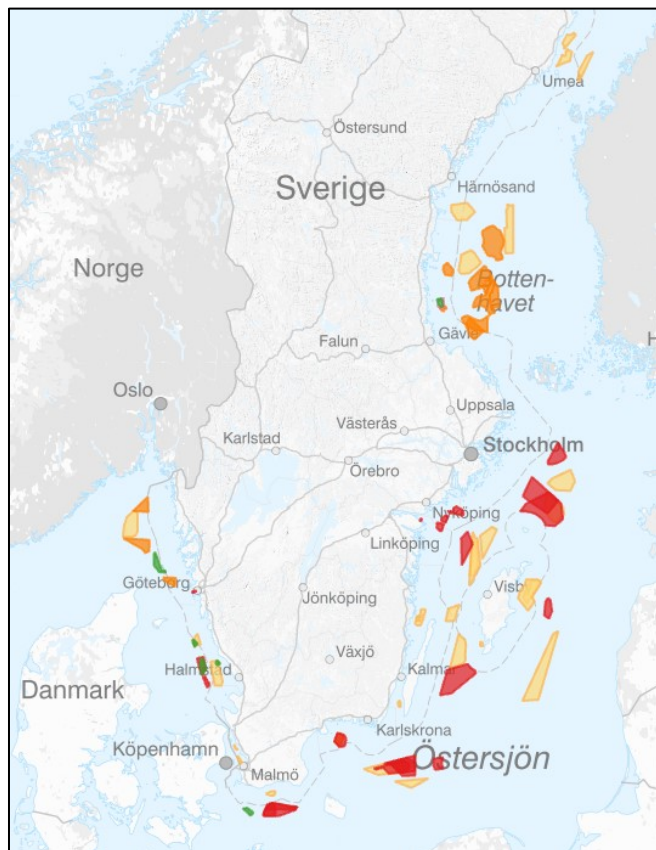
Sammanfattning av uppdraget

- Se över Sveriges system för planering och prövning av havsbaserad vindkraft, så att utbyggnaden kan öka samtidigt som andra samhällsintressen beaktas. I det överväga om Sverige på sikt enbart ska tillämpa ett anvisningssystem.
- Beakta befintliga projekt. De får inte hamna i kläm mellan två regelverk, utan ska om möjligt få effektivare processer och förenklade regler.

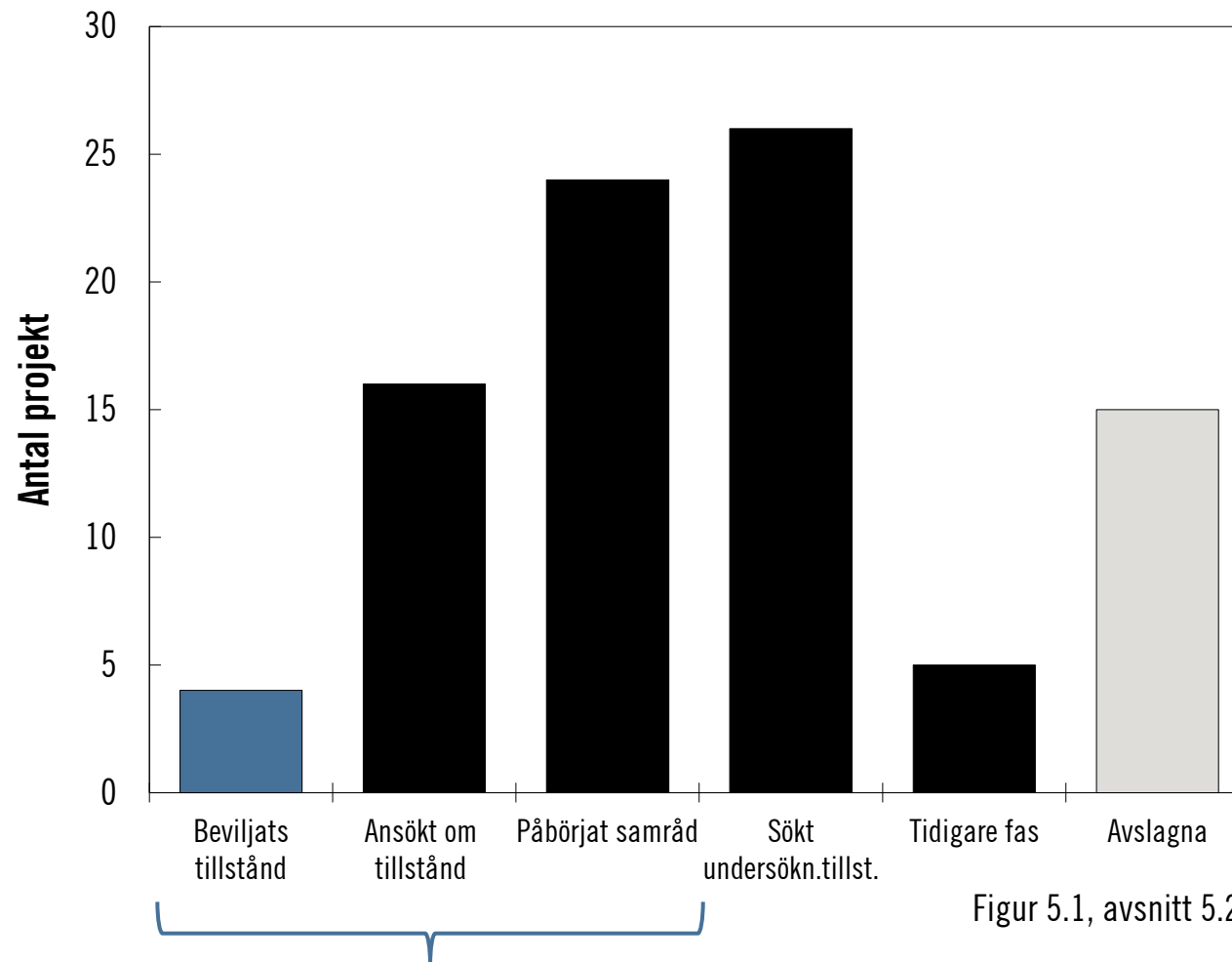

Det pågår en omfattande befintlig projektering

Från Vindbrukskollen

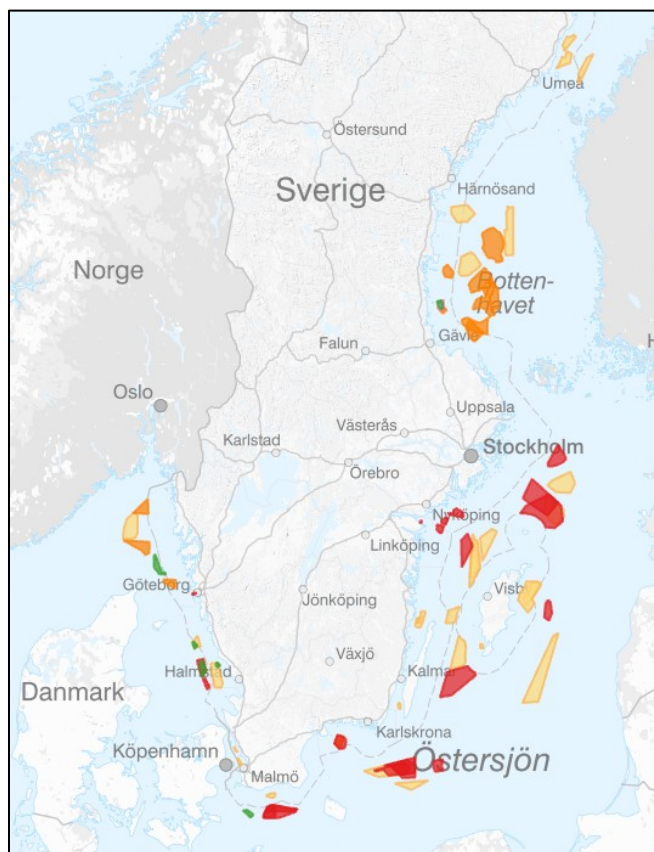
Antal befintliga projekt

Figur 5.1, avsnitt 5.2

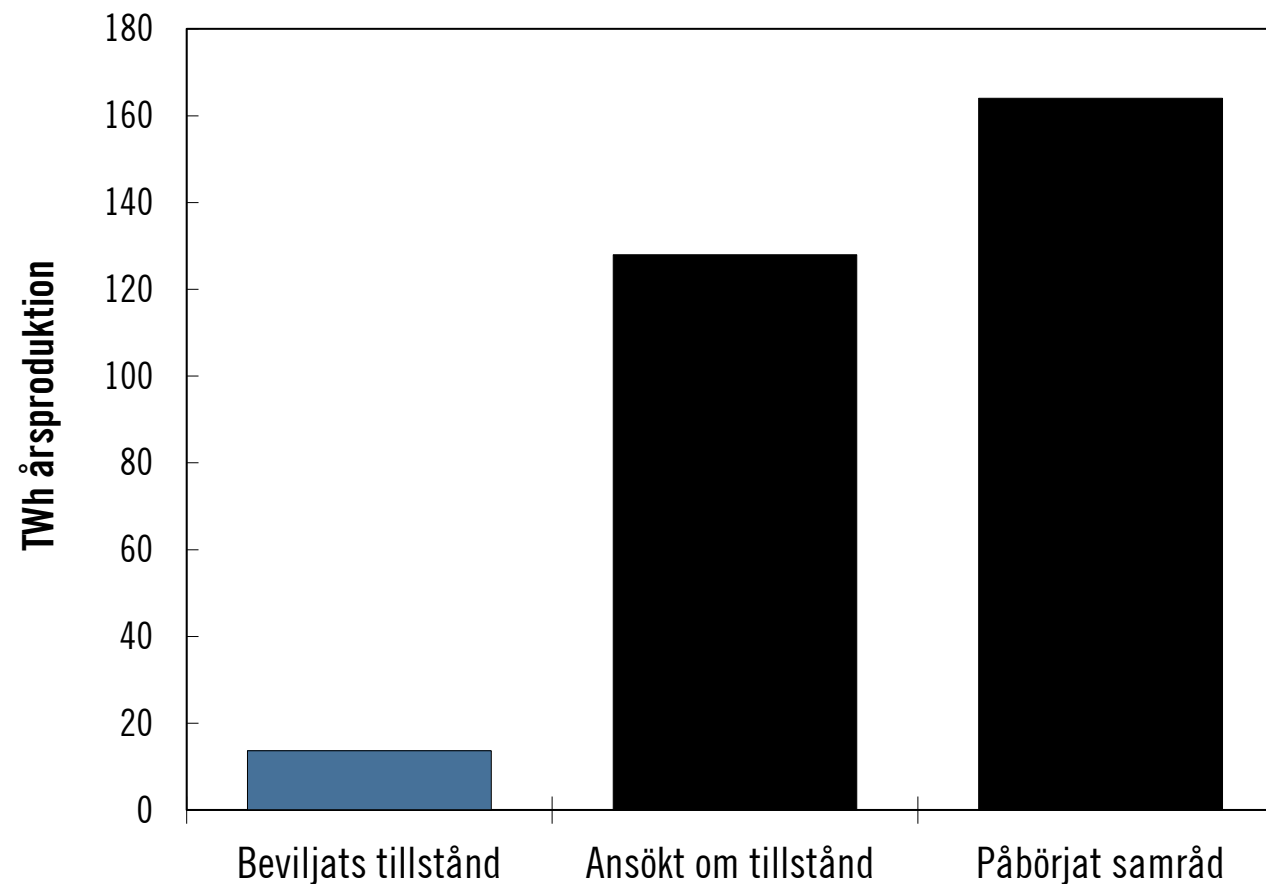
Projekteringen står för en betydande potentiell produktion

Från Vindbrukskollen

Illustrativ – ej uppdaterad

Befintliga projekts potentiella produktion

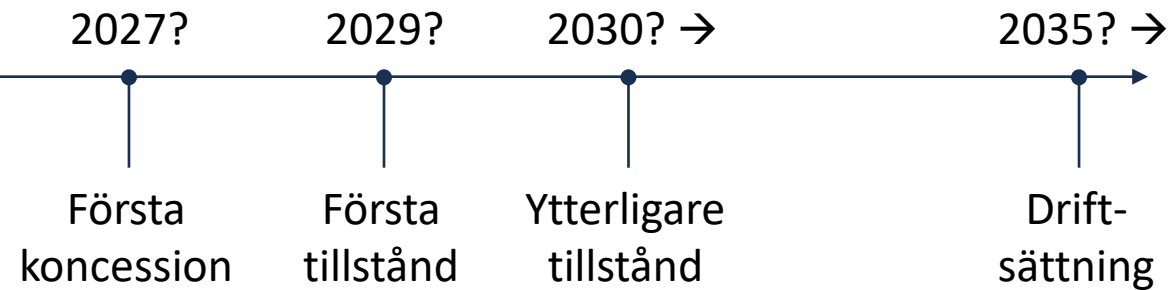
Figur 5.3, avsnitt 5.2

Befintliga projekt

- Representerar ett stort projekteringsvärde
- Är den möjlighet som finns för havsvindkraften att bidra med ytterligare elproduktion till runt 2030
- Omreglering kommer att försena – nuvarande regler bör tillämpas
 - Dock vissa regelförenklingar
- Problemen med dagens system går under ett övergångsskede i huvudsak att hantera

Auktions- systemet

Lagstiftning &
förberedelser hos
myndighet

**1 juli
2026**

Befintliga projekt

Tillstånds-
ansökningar

Prövning

Runt 2030 →
Eventuell
driftsättning

Regel-
förenklingar

Hur problemen med dagens system kan hanteras

- Otillräckliga planeringsverktyg

- Förgävesarbete hos projektörer och myndigheter

- Svårt att beakta helhetsbilden

Planeringsorienterad tillståndsgivning
av regeringen

- Tillstånd till urval som bedöms lämpligt
- Kan vid behov tillämpas i territorialhavet

Hur problemen med dagens system kan hanteras

- Otillräckliga planeringsverktyg

→ Förgävesarbete hos projektörer och myndigheter

→ Svårt att beakta helhetsbilden

- Otillräckliga verktyg för att välja mellan projektörer som önskar bygga i samma område

→ Befintlig lagstiftning går att tillämpa

Hur problemen med dagens system kan hanteras

- Otillräckliga planeringsverktyg

→ Förgävesarbete hos projektörer och myndigheter

→ Svårt att beakta helhetsbilden

- Otillräckliga verktyg för att välja mellan projektörer som önskar bygga i samma område

- Osäkerhet för energi- och elnätsplanering vad gäller när och om tillståndsgivna projekt kommer förverkligas

Nuvarande prövningssystem kan ej skapa tydlighet på samma sätt som auktioner

Vi redovisar principiella alternativ för hur tillståndsgivningen kan förhålla sig, men valet mellan alternativen är energipolitiskt

Vad leder förslaget till?

- Syftet med utredningen uppnås: En mer ändamålsenlig prövningsordning
- För vindkraftsföretag sker strukturomvandling: från fri projektering under hög risk till att lämna anbud och projektera inom tydliga ramar
- Förslaget leder inte ensamt till någon utökad utbyggnad

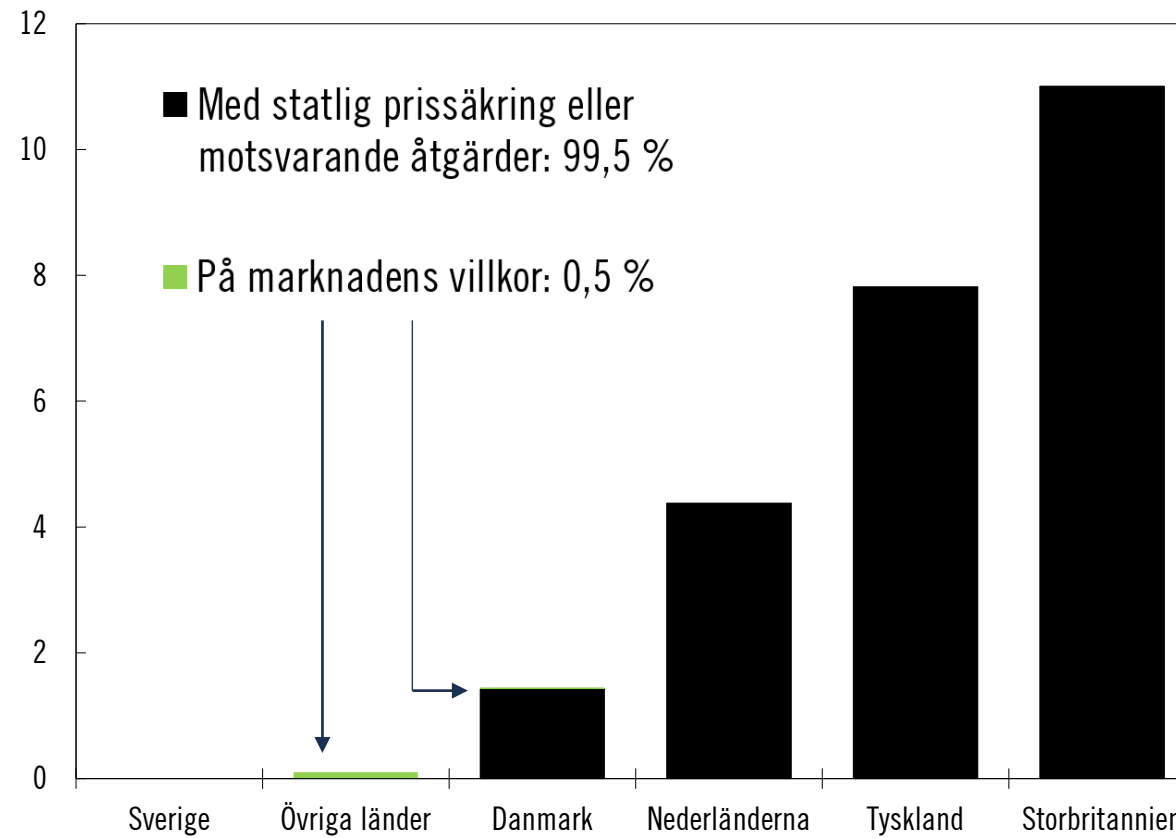
Förslaget leder inte ensamt till någon utökad utbyggnad

- Bedömning: Det saknas helt eller i huvudsak områden som under rådande marknadsförutsättningar kan exploateras på marknadens villkor
 - Övergripande analys av objektiva lönsamhetsförutsättningar, samfinansierad med Energimyndigheten
 - Stora variationer – enskilda områden kan utgöra undantag
 - Bedömningen stöds av flera faktorer, bland annat att inga tillstånd sedan 2009 har förverkligats samt omvärldsanalys

Figur 5.3, avsnitt 5.2

Mindre än 1 % av utbyggnaden har skett på marknadens villkor

Driftsatt havsbaserad vindkraft 2014-2023 inom vår omvärldsanalys

Figur 3.2, avsnitt 3.2

Sammanfattning

- Ett auktionssystem ska införas för att skapa en mer ändamålsenlig planering och prövning. Vindkraftsparker ur det systemet kan komma driftsättas tidigast under 2030-talets andra hälft.
- Befintliga projekt är den möjlighet som finns för att havsvindkraften att bidra med ytterligare elproduktion till runt år 2030. Sådana projekt ska under övergångsperioden hanteras enligt i huvudsak nuvarande regler.
- Förslaget leder inte ensamt till någon utökad utbyggnad av vindkraften. Det beror på att förutsättningar för exploatering på marknadens villkor för närvarande helt eller i huvudsak saknas.

Utbyggnad av vindkraft prioriterad

- Regeringen har godkänt tre havsbaserade vindkraftsparker:
 - Kattegatt Syd
 - Galene
 - Poseidon
- Förutsättningarna för landbaserad och kustnära vindkraft förbättras
 - ökade incitament för kommuner
 - kompensation till närboende och närsamhälle

Fortsatt beredning av 12 havsvindparker

Stärkt energiförsörjning en förutsättning för omställningen

- Den väderberoende energiproduktionen har ökat kraftigt i Sverige de senaste 10 åren.
- Innan industrin kan koppla på nya anläggningar på elnätet och därmed elektrifiera sina verksamheter så behövs mer effekt. Vi måste kunna leverera el där och när den behövs.
- Igår gav regeringen ytterligare två uppdrag till ett antal myndigheter för att möta effektbehovet i Sverige på kort sikt
- På längre sikt behövs också en kraftfull utbyggnad av ny planerbar elproduktion, kärnkraft

Nästa steg

- Utredningens förslag om auktionssystem går på remiss
- Regeringen fortsätter beredningen av ansökningar om havsbaserad vindkraft
- Förslag på nya havsplaner kommer i början av 2024
- Regeringen bereder havsplanerna parallellt med remissvaren

Effektivare tillståndprocesser för havsbaserad vindkraft – för att nå Sveriges klimatmål om nettonollutsläpp senast år 2045

13 december 2024

